

Arveret

Irene Nørgaard

Jurist- og Økonomforbundets Forlag

Arveret
5. udgave, 1. oplag

© 2008 by Jurist- og Økonomforbundets Forlag

Alle rettigheder forbeholdes.
Mekanisk, elektronisk, fotografisk eller anden gengivelse af
eller kopiering fra denne bog eller dele heraf er ifølge
gældende dansk lov om ophavsret ikke tilladt uden
forlagets skriftlige samtykke eller aftale med Copy-Dan

Omslag: Morten Højmark
Tryk: Narayana Press, Gylling
Indbinding: Jysk Bogbind, Holstebro

Printed in Denmark 2008
ISBN 978-87-574-1468-4

Jurist- og Økonomforbundets Forlag
Lyngbyvej 17
Postboks 2702
2100 København Ø

Telefon: 39 13 55 00
Telefax: 39 13 55 55
e-mail: forlag@djoef.dk
www.djoef-forlag.dk

Forord

Nærværende 5. udgave af *Arveret* er baseret på den i 2007 vedtagne nye arvelov og de nye regler om pensions- og forsikringsrettigheder. Nyere domspraksis, litteratur mv. er også indarbejdet. Bogen er stort set bygget op efter samme principper som de foregående udgaver.

Bogen skal bruges i undervisningen i faget *Arveret* på Århus Universitet. *Arveret* er placeret på det første år af studiet sammen med faget *Familieret*. Bogen bruges på den måde, at kun de mere centrale og praktiske regler, herunder de regler, der har særlig sammenhæng med de familieretlige regler, er pensum. Bogen kan endvidere bruges på studiets overbygning i forbindelse med valgfri fag. Endelig er bogen anvendelig for praktikere, særlig advokater, dommere, forsikringsjurister og jurister i den finansielle sektor mv.

Hovedvægten er lagt på de basale materielle arveretlige regler, hvorimod mere specielle områder, som eksempelvis fondslovgivning, og regler af mere administrativ art, som eksempelvis administration af båndlagte midler, kun i begrænset omfang er omtalt. Der må på disse områder henvises til speciallitteratur. Til gengæld er de resterende områder som udgangspunkt ret grundigt behandlet for fra starten at vænne de studerende til at arbejde med juridisk metode og ikke blot med regler.

Svend Danielsens kommentar til 1964-arveloven fra 2005 er stadig et uundværligt supplement for praktikere, og den er blevet flittigt brugt – og flittigt henvist til – også i denne udgave af *Arveret*.

Manuskriptet er afsluttet i november 2007. Det har derfor kun i begrænset omfang været muligt at tage hensyn til senere fremkommet materiale.

Århus, november 2007

Irene Nørgaard

Indholdsfortegnelse

Indledning

1.	Lidt terminologi	29
2.	Kort oversigt over arverettens historie	30
3.	Den arveretlige litteratur	33

I. DEL DEN LEGALE ARVERET

Kap. 1. Slægtens arveret

1.	Arvefølge og arvedeling	37
1.1.	De grundlæggende principper	37
1.2.	Overlevelseskrauet	38
2.	Slægtens arveret efter arvelovens §§ 1-3	39
2.1.	Første arveklasse, livsarvingerne	39
2.2.	Anden arveklasse, forældrelinjen	41
2.3.	Tredje arveklasse, bedsteforældrelinjen	41
3.	Særligt om børn uden for ægteskab	42
3.1.	Børn født uden for ægteskab 1.1.1938 eller senere	42
3.1.1.	Børn født uden for ægteskab 1.1.1938 eller senere – AL-2007's regler	42
3.1.2.	Særligt om børn født uden for ægteskab 1.1.1938 eller senere, hvor arvelader er død før AL-1964's ikrafttræden	43
3.2.	Børn født før 1.1.1938	43
4.	Adoptions arveretlige virkninger	44
4.1.	Adoption efter ADL 1956 og ADL 1972	45
4.2.	Adoption efter ADL 1923	47
4.3.	Adoption før ADL 1923	48
5.	Forladt arv	49
6.	Arvingers udlægs- og udløsningsret	49

Kap. 2. Ægtefællens arveret	
1. Indledning	51
2. Ægtefællens legale arveret.....	55
3. Svogerskabsarv efter en længstlevende ægtefælle.....	58
3.1. Legal arv efter AL § 15 – førstafdøde efterlod sig ikke livsarvinger.....	58
3.2. Legal arv efter § 16. Længstlevende har fået suppleringsarv ...	60
3.2.a. Førstafdøde død 1.1.2008 eller senere.....	60
3.2.b. Førstafdøde død før 1.1.2008	62
3.2.c. Længstlevende har været i uskiftet bo og overtaget boet uden skifte	62
3.3. Anvendelse af AL § 15 og § 16, når en af ægtefællerne har oprettet testamente	62
4. Ægtefællens særlige fordele på skifte.....	65
4.1. Forlods udtagelse af genstande, som udelukkende tjener til personlig brug – AL § 11, stk. 1.....	66
4.2. Krav efter AL § 11, stk. 2 – suppleringsarv	67
4.3. Udlægs- og udløsningsret i fællesejaktiver – AL § 12, § 11, stk. 4, § 7, jf. § 14 og § 8	72
4.4. Udlægsret og udløsningsret f.s.v. angår arv af særeje – AL §§ 13, 11, stk. 4, og 7, jf. § 14	75
4.5. Henstand med udbetaling af arven til førstafdødes livsarvinger – AL kap. 5	77
5. Registreret partnerskab	79
Kap. 3. Uskiftet bo	
1. Indledning	81
2. Uskiftet bo – en videreførelse af formuefællesskabet.....	83
2.1. Uskiftet bo – særeje	83
2.2. Uskiftet bo – rettigheder, der er uoverdragelige eller i øvrigt af personlig art, § 23, stk. 2-6	85
2.3. Uskiftet bo – arv mv., som tilfalder længstlevende fra tredjemand.....	88
2.4. Uskiftet bo – bevisbyrereglen i AL § 33	88
3. Betingelser for uskiftet bo.....	88
3.1. Ret til uskiftet bo.....	88
3.2. Samtykkeregler	90
3.3. Økonomiske betingelser	91
3.4. Den længstlevende ægtefælle umyndig, under værgemål mv. .	93
3.5. Fremgangsmåden	93

4. Virkningerne af uskiftet bo, rådighed og gældsansvar	94
4.1. Rådigheden i levende live.....	95
4.2. Rådigheden ved testamente	95
5. Det uskiftede bos ophør	97
5.1. Ægtefællen vælger at skifte	98
5.2. Pligt til at skifte	98
5.2.1. Indgåelse af nyt ægteskab.....	99
5.2.2. Førstafdødes umyndige særlige livsarvinger bliver myndige mv. eller dør	100
5.2.3. Misbrug mv.	100
6. Vederlagskrav og gaveomstødelse mv.	104
6.1. Vederlagskrav	105
6.2. Omstødelse.....	108
7. Deling af det uskiftede bo.....	112
7.1. Udskudt arvefald.....	112
7.2. De konkrete delingsforhold	113
7.2.1. Når førstafdøde er død efter 1.1.2008	113
7.2.1.a. Ved skifte efter længstlevendes død.....	113
7.2.1.b. Ved skifte i længstlevendes levende live	114
7.2.2. Når førstafdøde er død efter 1.4.1964, men før 1.1.2008	115
7.2.2.a. Ved skifte efter længstlevendes død.....	115
7.2.2.b. Ved skifte i længstlevendes levende live	116
7.3. Successivt skifte af uskiftet bo	116
Kap. 4. Afkald på arv mv.	
1. Aftaler om forventet arv og arveafkald AL, §§ 41-42	119
2. Gyldighedsbetingelser for afkald på forventet arv	121
2.1. Formkrav	121
2.2. Afgivet over for arveladeren.....	121
2.3. Habilitetskrav	122
2.4. Afkaldsarvingens kompetence.....	123
2.5. Mangler ved viljeserklæringen	125
3. Virkningerne af arveafkald	127
4. Afkald på falden arv og livsforsikringssummer.....	130
5. Boslodsafkald som led i ordning af arveforhold.....	131
Kap. 5. Arveforsud	
1. Grundlaget for arveafkortning	133
2. Nærmere om reglerne i AL §§ 43-47	134
2.1. Om arveforsud i almindelighed	135

2.2.	Særligt om arveforskud af midler, der på dødsboskifte er fælleseje.....	136
------	---	-----

Kap. 6. Arveretsforbrydelse

1.	Generelt om AL § 48, stk. 1	141
2.	Hvilke rettigheder fortabes?	142
3.	AL § 48, stk. 2.....	145
4.	Tilbagegivelse af rettigheder	145

II. DEL

Testamentsarv

Kap. 7. Testamenter, indledning

1.	Dispositioner, hvorved en person råder over sine efterladte ejendele (mortis causa dispositioner)	149
2.	Særligt om testamenter	150
2.1.	Begrebsbestemmelse. Definitioner.....	150
2.2.	Uvirksomhed og ugyldighed. Nullitet og anfægtelighed.....	151

Kap. 8. Testamentshabilitet

1.	Indledning	153
2.	Aldersbetingelsen, AL § 62	154
3.	Evne til fornuftmæssig råden.....	155

Kap. 9. Testamentsformerne

1.	Indledning. Begrundelsen for formkrav	159
1.1.	Oversigt over testamentstyperne	160
1.2.	Hvilke dispositioner kræver iagttagelse af testamentsformerne?	160
2.	De ordinære testamentsformer	162
2.1.	Fællesregler for notar- og vidnetestamenter.....	162
2.2.	Specielt om notartestamenter.....	163
2.2.1.	Notarialattesten og dens virkning.....	164
2.2.2.	Arkivering og registrering af testamentariske dispositioner. Bortkomstklausuler	166
2.3.	Specielt om vidnetestamenter.....	166
2.3.1.	Fremgangsmåden ved oprettelse af vidnetestamenter	166
2.3.2.	Habilitetskrav til vidnerne	167
2.3.3.	Instruktoriske forskrifter	169

3.4.	Indsigelser vedrørende form og fremgangsmåde. Bevisbyrderegler. AL § 71. Bortkomne vidnetestamenter	169
4.	Specielt om fordeling af sædvanligt indbo mv.	171
5.	Nøttestamenter. De ekstraordinære testamenter	172
6.	Indsigelser mod ugyldige testamenter	174
6.1.	Kompetencen til at rejse indsigelse mod testamenters gyldighed.....	174
6.2.	Virkningen af manglende iagttagelse af formkravene	175
6.3.	Ensomme dispositioner, formløse løsørefordelingslister mv. ...	176

Kap. 10. Mangler ved viljeserklæringen og bristende forudsætninger

1.	Indledning	179
2.	Tvang, svig og anden utilbørlig påvirkning. AL § 75.....	180
3.	Vildfarelser og bristende forudsætninger	184
3.1.	Fejlskrift mv. AL § 76	184
3.2.	Motivvildfarelser. AL § 77, stk. 1, nr. 1.....	185
3.3.	Bristende forudsætninger. AL § 77, stk. 1, nr. 2.....	187
3.4.	Virkningen af vildfarelser og bristende forudsætninger. Ugyldighed eller korrigerende fortolkning	191

Kap. 11. Indholdsmangler – betingelser og pålæg

1.	Indholdsmangler	195
1.1.	Successionsrækkefølger og fideikommisbestemmelser.....	195
1.2.	Bestemmelser i strid med lov og ærbarhed eller uden fornuftigt indhold	200
1.3.	Delegation af testationskompetencen.....	200
2.	Betingelser og pålæg.....	204
2.1.	Betingelser.....	204
2.2.	Pålæg. Permutation	208

Kap. 12. Testamenters fortolkning

1.	Indledning	213
2.	Forklarende fortolkning.....	214
3.	Tilvækstret.....	220
4.	Udfyldningsregler	223
5.	Kodicillers forhold til testamentet	226

Kap. 13. Testationskompetencen

1.	Begrebsbestemmelse. Oversigt over fremstillingen	227
1.1.	Begrebsbestemmelse.....	227

1.2.	Indskrænkninger i testationskompetencen	227
1.3.	Udvidelse af testationskompetencen	228
2.	Tvangsarveret. Kvantitativ testationskompetence	230
2.1.	Tvangsarverettens historie	230
2.2.	Begrebsbestemmelse	231
2.3.	Den kvantitative testationskompetence	232
3.	Kvalitativ testationskompetence	233
3.1.	Specielt om kvalitativ testationskompetence, når arvelader efterlader en ægtefælle	234
3.2.	Råden i strid med den kvalitative testationskompetence	238
4.	Aftaler om sikring af forventet arv	239
4.1.	Indgåelse af aftaler om sikring af forventet arv	239
4.2.	Bortfald af aftaler om sikring af forventet arv	240
5.	Umyndiges tvangsarv. AL §§ 51 og 52	241
Kap. 14. Ugifte samlevende		
1.	Indledning	243
2.	Udløsningsret. DSKL § 111 a	245
3.	Hvem kan oprette et § 87-testamente	246
4.	Oprettelse, tilbagekaldelse og bortfald af § 87-testamente	248
5.	Retsvirkningerne af et § 87-testamente	249
Kap. 15. Båndlæggelse og rentenydelsesret		
1.	Indledning	251
1.1.	Definition	252
1.2.	Båndlæggelsesinstituttets historie og begrundelse	252
2.	Båndlæggelse af tvangsarv	252
2.1.	Kompetencen til at bestemme båndlæggelse	253
2.2.	Hvis tvangsarv kan båndlægges?	253
2.3.	Grundlaget for båndlæggelse	254
2.4.	Betingelser for båndlæggelse. Hvorledes kan båndlæggelse ske?	254
2.5.	Fritagelse for båndlæggelse af arv af ringe værdi	255
2.6.	Retsvirkningerne af båndlæggelse	256
2.6.1.	Rådighedsberøvelse og frigivelsesmuligheder	256
2.6.2.	Rådighed mortis causa	257
2.6.3.	Kreditorbeskyttelse	257
2.6.4.	Båndlagt arvs formuestatus, medmindre andet er bestemt	259
2.7.	Ophør af båndlæggelsen	260
3.	Båndlæggelse af friarv	261

1	Båndlagt gave	262
2	Rentenydelseskapitaler	263
Kap. 16. Legatarer		
1	Sondringen arving/legatar	267
2	Legatbestemmers indhold	269
2.1	Forskellige typer legatbestemmelser	269
2.2	Legatarens krav på renter/udbytte af det legerede	269
2.2.1.	Sumlegater	269
2.2.2.	Andre legater	270
2.3	Tilbehør til legatet. Pantehæftelser	270
3	Legaters bortfald	271
4	Reduktionsproblemer	272
Kap. 17. Testamenters tilbagekaldelse		
1	Indledning	275
2	Formkrav, mangler, ugyldighed mv.	275
3	Nye dispositioner i forbindelse med tilbagekaldelse	278
Kap. 18. Fælles testamenter		
1	Indledning	279
2	Tilbagekaldelse af fælles testamenter	281
3	Længstlevendes testationsret	284
4	Længstlevendes dispositionsret inter vivos	286
5	Bristende forudsætninger	290
5.1.	Ægteskabets opløsning og samlevendes samlivsophævelse	290
5.2.	Parterne får et barn efter testamentets oprettelse	290
6	Udfyldningsregler vedrørende standardklausulen	291
Kap. 19. Livsforsikring og pensionsopsparing		
1	Indledning	293
2	Indsættelse af en begunstiget	296
2.1.	Hvem kan indsætte en begunstiget?	296
2.2.	Hvorledes indsætter man en begunstiget?	300
2.2.1.	Formkrav	300
2.2.2.	Uigenkaldelig begunstigelse	307
2.2.3.	Særeje- og båndlæggelsesbestemmelser	310
2.3.	Hvem er begunstiget?	310
2.3.1.	Individuelle begunstigelse	311
2.3.2.	Standardklausuler om begunstigelse	313

2.3.2.1.	Forsikringstagerens ægtefælle indsat som begunstiget.....	315
2.3.2.2.	Forsikringstagerens børn indsat som begunstigede	319
2.3.2.3.	Forsikringstagerens arvinger indsat som begunstigede	320
2.3.2.4.	Forsikringstagerens »nærmeste pårørende« indsat som begunstigede.....	321
2.3.3.	Forsikringsordninger og opsparingsordninger omfattet af pensionsbeskatningslovens afsnit 1, kap. 1	325
2.4.	Den begunstigedes retsstilling inden forsikringsbegivenhedens indtræden	328
2.4.1.	Tilbagekaldelse af en begunstigelsesindsættelse	328
2.4.2.	Den begunstigedes død	328
2.4.3.	Overdragelse af en livsforsikring	328
2.4.4.	Pantsætning af en livsforsikring	329
2.4.4.1.	Har den begunstigede et regreskrav ved pantsætning af livsforsikringer?	329
2.4.5.	Kreditorfølgning mod en livsforsikring.....	332
2.4.6.	»Begunstigelsesretsforbrydelse«	332
2.4.7.	Arveafkalds betydning for begunstigelsesindsættelse	333
2.5.	Den begunstigedes retsstilling, når forsikringsbegivenheden er indtrådt ved forsikringstagerens død	333
2.5.1.	Den begunstigedes stilling over for forsikringstagerens ægtefælle og (andre) tvangsarvinger	334
3.	Ikrafttræden og overgangsbestemmelser.....	338

Kap. 20. Dødsgaver mv.

1.	Afgrænsningen mellem livs- og dødsdispositioner. Dødsgaver	341
2.	Livsgave eller dødsdisposition? Gavebegrebet	343
2.1.	Ensidige, pligtmæssige ydelser mv.	344
2.2.	Gensidigt bebyrdende retshandler eller gaver.....	345
2.2.1.	Aftaler i interessentskabs- og samejeforhold	345
2.2.2.	Gensidigt bebyrdende kontrakter med udskudt opfyldelse.....	346
2.2.3.	Gensidigt bebyrdende aftale og/eller gave?	347
2.2.3.1.	Arbejds- og plejekontrakter	348
2.2.4.	Indrømmelse af køberet	349
3.	Livsgave eller dødsdisposition?.....	350
3.1.	Overdragelse af fast ejendom	350
3.2.	Overdragelse af løsøre	352
3.3.	Udstedelse af gældsbreve og pantebreve	353

4.	Overdragelse af bank- og sparekassebøger. Indsættelse af beløb på konti lydende på en andens navn.....	354
5.	Overdragelse af værdipapirer	356
6.	Eftergivelse af fordringer.....	357
7.	Dødslejgaver.....	358
8.	Hvilke regler finder anvendelse på dispositioner omfattet af AL § 93?	360
	Lovregister	363
	Domsregister	371
	Stikordsregister	379